

סיכום פרק כב'

בלק ובלעם, מפגש בלעם עם מלאך ה'

חששם של המואבים והמשלחות לבלעם (א' - כ'):

רקע (א' - ד'):

- בני ישראל חנו בערבות מואב מעבר לירדן ירחו.
- בלק מלך מואב ראה את מה שעשו ישראל לאמורי. דבר זה גרם למואב לפחד מישראל והם התייעצו עם זקני מדין מה לעשות, שמא ישראל ישתלטו על כל מואב, כמו ששור מלחך ואוכל את כל עשב השדה.
- בלק שלח שליחים עם קסמים בידם לבלעם, שיקלל ("לכה נא ארה לי") את עם ישראל. בלק הבין שבמלחמה רגילה לא ינצח את ישראל, שהרי אפילו סיחון ועוג החזקים הפסידו לישראל, ולכן רצה להיעזר בקללות.

המשלחת הראשונה (ה' - י"ד):

חברי המשלחת: זקני מואב וזקני מדין.

- בקשתם מבלעם: קלל את ישראל כדי שנוכל להכותם ולגרשם מהארץ.
- תגובת בלעם: לינו פה הלילה, ואגיד לכם את תשובת ה'.
- דברי ה' לבלעם: 1. "מי האנשים האלה עמך?" – ה' רצה להטעות את בלעם, שיחשוב כאילו ה' לא יודע דברים לפעמים. כך חשב בלעם שיוכל למצוא זמן שיוכל לקלל את ישראל וה' לא יבין (רש"י לפסוק ט').
- כשבלעם מתאר את דברי בלק אליו הוא משנה קצת את המינוח. במקום "לכה ארה לי" שאמר בלק הוא אומר "לכה קבה לי", במקום "ואגרשנו מן הארץ" הוא אומר "וגרשתיו". רש"י (לפסוק י"א) מסביר ש"קבה" היא קללה יותר חמורה מ"ארה" ו"גרשתיו" הכללי (לגרשו בכלל, מן העולם) חמור יותר מלגרשו מהארץ ומכאן שבלעם היה שונאם יותר מבלק.
- אסור לך לקלל את העם, כי העם ברוך.

בלעם מסר למשלחת כי ה' אסר עליו ללכת, ועם תשובה זו הם חזרו לבלק.

המשלחת השנייה (ט"ו - כ'):

חברי המשלחת: שרים רבים ונכבדים יותר מהמשלחת הקודמת.

- בקשתם מבלעם: בוא אל בלק כדי לקלל את העם, והוא יכבדך ויתן לך כל מה שתרצה.
- תגובת בלעם: גם אם בלק יתן לי מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור על דברי ה'.
- המתינו הלילה ונראה מה ה' יגיד לי.
- דברי ה' לבלעם: לך אתם, אבל תדבר רק מה שאומר אליך.

מפגש האתון ובלעם עם מלאך ה' (כ"א - ל"ה):

בלעם הלך עמם וה' כעס על כך כי הלך למרות שראה שרע הדבר בעיני ה'.

משום כך שלח ה' מלאך להפריע לבלעם.

שלב א':

המלאך התייצב בדרך. האתון נטתה מן הדרך. בלעם הכה את האתון.

שלב ב':

המלאך נעמד במקום יותר צר. האתון נלחצה אל הקיר ותוך כך נלחצה רגל בלעם.

שלב ג':

המלאך עמד במקום צר. האתון רבצה במקומה. בלעם הכה אותה במקל. שלא איפשר מעבר.

סיכום ספר במדבר – לשימוש פרטי ולתלמידים

מתוך האתר של מאיר אביטן www.meir-avitan.co.il

שלב ד':

ה' פותח את פי האתון. האתון שואלת את בלעם מדוע הכה אותה שלוש פעמים, ולאחר מכן שואלת האם היה זה מהרגלי ("ההסכן הסכנתי") לעשות לך כך.
מלאך ה' מתגלה לבלעם ומוכיחו על שהכה את האתון: "אולי (לולא) נטתה מפניי הייתי הורג אותך ומחייה אותה.
בלעם אומר למלאך ש אם רע בעיניו שילך, אזי הוא מוכן לחזור.
המלאך מתיר לבלעם ללכת ("בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו" – אם אדם מתעקש לעשות דבר מסוים אז מהשמים מאפשרים לו זאת).
המגבלה: הוא יוכל לומר רק את דברי ה'.

מפגש בלעם עם בלק (ל"ו- מ"א):

- בלק שואל את בלעם למה לא באת כבר בפעם הראשונה שקראתי לך, האם אתה חושב שאיני יכול לכבדך?
בלעם משיב שבכל מקרה הוא יכול לומר רק את דברי ה'.
- בלעם הולך עם בלק למקום הנקרא קרית חוצות (עיר מלאה אנשים, כדי שבלעם יתמלא רחמים על מואב), ובבוקר הם הולכים לבמות בעל, כדי שלעם יראה משם את "קצה העם".

סיכום ספר במדבר – לשימוש פרטי ולתלמידים

מתוך האתר של מאיר אביטן www.meir-avitan.co.il

שאלות ותשובות פרק כב'		
תשובה	שאלה	מס' שאלה פרק
<p>בלק חשש שישראל "ילחכו... את כל סביבותינו" כדי להרחיב את גבולם, הם רבים ("הנה כסה את עין הארץ") והם נמצאים פה לידינו ("והוא יושב מולי"). "כי עצום הוא ממני" – חזקים הם ממני. רש"י אומר שחשש מכיוון שמלכים חזקים ממנו – סיחון ועוג – לא עמדו בפני ישראל ואם כך כיצד יעמוד הוא בפניהם.</p> <p>ב. דומה: בשתי השליחות הייתה בקשת בלק כי בלעם יאור (יקלל) את ישראל. בשניהם הציע בלעם לשרים שילוו שם בלילה וישיב להם בבוקר ע"פ מה שיאמר לו ה'. <u>שונה</u>: בשליחות השנייה שלח בלק שרים רבים ונכבדים מהראשונים והציע לו כבוד (ממון) רב יותר.</p> <p>ג. בפעם הראשונה סירב בלעם ללכת עמם באמרו שסירב ה' לתת לו ללכת עימם. בפעם השנייה אמר שגם אם יתן לו בלק מלוא ביתו כסף וזהב לא יוכל לעבור את פי ה', אך לבסוף הלך עמם למרות שלא היה זה לרצון ה'.</p>	<p>בלק שלח שליחים אל בלעם פעמיים. א. ממה חשש בלק ומה היו דבריו אל בלעם בשליחות הראשונה? היעזר ברש"י לפסוק ה' ד"ה "הנה כסה את עין הארץ"</p> <p>ב. מה דומה ומה שונה בשליחותם השנייה של השליחים אל בלעם?</p> <p>ג. מהי תשובת בלעם לשליחים ע"פ ה' בפעם הראשונה, ומהי תשובתו ע"פ ה' בפעם השנייה?</p>	<p>1 כב בלק שולח לקרוא לבלעם (א' – כ"א)</p>
<p>השאלה המתעוררת היא כיצד זה שורה הנבואה על גוי. תשובת רש"י: כדי שלא יוכלו אומות העולם לטעון שאילו היו להם נביאים היו מתנהגים כמו שצריך. נתן להם ה' נביאים ולא נהגו כפי שצריך.</p> <p>ב. 1. עצם העובדה שבלעם הצטרף אליהם למרות שלא היה זה לרצון ה'. 2. בלעם שינה מדברי בלק בחזרו על הדברים לפני ה', ואמר "וגרשתי" ולא אמר "מן הארץ" כפי שאמר בלק, ומכך למדו שכוונתו כלפי ישראל הייתה גרועה מזו של בלק. 3. בלעם חבש בעצמו את אתונו (מראה על התלהבות וזריזות) והלך עם שרי מואב. ע"פ רש"י זהו ביטוי לכך שלבו כלבם. 4. בלעם לא הבין את הרמזים שהיו טמונים בהפרעת האתון והכה אותה שלוש פעמים כדי להמשיך ללכת.</p>	<p>א. לבלעם היה כוח מיוחד והיה שומע את דבר ה'. איזו שאלה מעורר כוח זה ומה התשובה לשאלה זו? היעזר ברש"י לפסוק ה'.</p> <p>ב. מנין לנו כי בלעם רצה מאד להצטרף לשליחי בלק למרות שהביע התנגדות? היעזר גם ברש"י לפסוקים י"א וכו"א.</p>	<p>2 כב בלעם</p>
<p>א. בלעם, כנביא שאינו מישראל, יכול היה לשמוע את דבר ה' רק בלילה.</p> <p>ב. ה' לא אמר לבלעם שלא ילך ולא יקלל את העם כי ברוך הוא, אלא אמר שאם הוא רוצה ללכת שילך, אך הוא צריך לדעת שכוונתו לא תצליח ורק מה שמכתיב ה' הוא שיהיה. אף ה' חרה בבלעם כי דבר ה' אליו לא היה היתר ללכת, אלא דרך מסוימת לומר לו כי מעשהו לא יצליח, והוא בכל זאת חשב כי יצליח והלך למרות שראה הדבר רע בעיני ה'.</p>	<p>א. מדוע בקש בלק מהשליחים שהגיעו אליו ללון שם בלילה? היעזר ברש"י לפסוק ח'.</p> <p>ב. במה הייתה תשובת ה' לבלעם שונה בפעם השנייה ומדוע חרה אף ה' כשהלך בלעם אתם? היעזר ברש"י לפסוקים כ' וכו"ב.</p>	<p>3 כב תשובת ה' לבלעם</p>

סיכום ספר במדבר – לשימוש פרטי ולתלמידים

מתוך האתר של מאיר אביטן www.meir-avitan.co.il

<p>א. עבור בלעם פירושה של התייצבות המלאך הייתה שימת מכשול בדרכו ("לשטן לו"), דרך שרצה ללכת בה, אך למעשה היה הדבר לטובתו כדי למנוע ממנו את החטא ואת עונשו.</p> <p>ב. בכל אחת מהפעמים הלך המקום ונהיה צר יותר ואפשרויותיה של האתון הצטמצמו. בראשונה יכלה לסטות מן הדרך, בשנייה נאלצה להדחק אל הקיר ובשלישית לא היה לאן לזוז והיא כרעה תחתיה.</p> <p>ג. ה' שינה מטבע האתון בשימת יכולת בפיה לדבר (בלשון אדם) ובבלעם בהסרת יכולתו לראות דבר אחד מסוים (בעודו ממשיך לראות את השאר).</p> <p>דבר זה הראה לבלעם כי ה' הוא השם דברים בפי האדם והנתן יכולת לדבר, ברצונו פותח פי האלם או סוגר את פי המדבר, ובכך היה רמז לבלעם על העתיד לקרות.</p>	<p>עיינן במדבר כ"ב, כב– ל'. א. כיצד ניתן לפרש את התייצבות מלאך ה' לשטן לו לרעה וגם לטובה עבור בלעם? היעזר ברש"י לפסוק כ"ב.</p> <p>ב. במה שינה מלאך בכל אחת משלוש הפעמים שנראה אל האתון? ג. במה שינה ה' מטבע הבריאה באתון ובמה שינה מטבע הבריאה בבלעם, וכיצד היווה שינוי זה רמז לעתיד?</p>	<p style="text-align: center;">4 כב בלעם ואתונו (כ"ג– ל')</p>
<p>א. הביטוי "שלוש רגלים" מופיע שלוש פעמים: האתון שואלת את בלעם למה הכה אותה "זה שלוש רגלים" (כ"ח), המלאך שואל את בלעם למה הכה את אתונו "זה שלוש רגלים" (ל"ב) ומסביר לו כי האתון נטתה מהדרך מפניו "זה שלוש רגלים".</p> <p>רש"י ע"פ מדרש תנחומא קישר זאת לשלוש הפעמים בשנה בהם עולים ישראל לרגל ("שלוש רגלים") כי בלעם רצה לעקור אומה העולה לרגל שלוש פעמים בשנה.</p> <p>ב. מכיוון שהתנהגותו של בלעם הראתה כי הוא רוצה בלבו ללכת למשימה שבקש ממנו בלק (בכך שהלך למרות דבר ה' ודחק באתון וכו') ניתן לו ללכת, כי בסופו של דבר הבחירה החופשית נותנת לאדם ללכת בדרך שבה בחר. המגבלה בהליכתו היא שדבריו אל העם יהיו אלה שה' שם בפיו.</p>	<p>א. כמה פעמים מופיע הביטוי "שלוש רגלים" בהקשר של מלאך ה' המופיע מול אתון בלעם ואח"כ מול בלעם עצמו? כיצד דרשו חז"ל הופעת ביטוי זה כאן? (רש"י לפסוק כ"ח).</p> <p>ב. מדוע הותר לבלעם ללכת עם שרי מואב ובאיזו מגבלה? (פסוק ל"ה ורש"י).</p>	<p style="text-align: center;">5 כב בלעם והפגישה עם המלאך (ל"א– ל"ב)</p>